

банків. У підсумку, якість аудиторського супроводу стає гарантом прозорості та фінансової стійкості всієї банківської системи України в умовах тривалої невизначеності.

Список використаних джерел:

1. International Financial Reporting Standards Foundation. МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти» – 2024. – URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2024/issued/part-a/ifrs-9-financialinstruments.pdf>
2. International Auditing and Assurance Standards Board. Міжнародний стандарт аудиту (МСА) 540 (переглянутий) «Аудит облікових оцінок та відповідних розкриттів» [Електронний ресурс]. – 2018. – URL: https://www.iaasb.org/flvsystem/azure-private/publications/files/ISA-540-Revised-and-Conforming-Amendments_0.pdf
3. International Auditing and Assurance Standards Board. Ілюстративні приклади аудиту очікуваних кредитних збитків (Expected Credit Loss, ECL) [Електронний ресурс]. – 2020. – URL: <https://www.iaasb.org/flvsystem/azure-private/publications/files/IAASB-ISA-540-Expected-Credit-Loss-Illustrative-Examples.pdf>
4. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 року – 2024. – URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf
5. National Bank of Ukraine. Оцінка стійкості банківського сектору України 2025 (Resilience Assessment of the Banking Sector 2025) – 2025. – URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Resilience%20Assessment_Results_2025_eng.pdf
6. Доценко І. М. Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стану // Modern Economics. – 2024. – URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/download/268/288/671>
7. Hrytsenko L., et al. Credit risk management of banks under international standards and national regulations. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. – 2025. URL: https://backend.orbit.dtu.dk/ws/portalfiles/portal/407396805/4748_44-59.pdf

Мовчан М. В.,

*здобувачка освіти, ОПП «Економіка», 4 курс,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

АРХІТЕКТУРА ВИБОРУ В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: ПОВЕДІНКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Сучасний стан функціонування економіки України характеризується впливом численних екзогенних шоків і високим рівнем геополітичної невизначеності. У таких умовах державна політика потребує не лише застосування традиційних інструментів макроекономічного регулювання, але й упровадження нових підходів, здатних враховувати поведінкові характеристики економічних агентів. Однією з перспективних теоретико-практичних основ такого підходу є поведінкова економіка, яка поєднує економічні моделі з досягненнями психології та аналізує вплив когнітивних упереджень, емоцій, соціальних норм і ірраціональних факторів на процес прийняття економічних рішень [1]. На відміну від неокласичної, вона забезпечує більш гнучке та реалістичне розуміння процесу прийняття рішень, спираючись на емпіричний аналіз систематичних відхилень від раціональної поведінки та розглядаючи їх як стійкі патерни. Це створює підґрунтя для формування адаптивної економічної політики, що враховує реальні особливості поведінки економічних агентів у сферах заощадження, інвестування, споживання та взаємодії з державними фінансовими механізмами [2]. У цьому контексті впровадження інструментарію теорії «підштовхування» у державну політику України набуває стратегічного значення для підвищення ефективності макроекономічної політики через проектування раціональної архітектури вибору. В. І. Захарченко у своєму дослідженні обґрунтував причини недостатньої ефективності реалізації реформ, пов'язавши їх із недооцінкою психологічних

чинників у межах нормативної економічної теорії, зокрема теорії раціонального вибору [3]. Автор аргументує доцільність застосування теорії перспектив, когнітивних евристик, концепції «підштовхування» та поведінкових фінансів для підвищення результативності реформ, а також демонструє можливості використання поведінкових підходів у різних сферах – від фінансів до сільського господарства.

У межах цього дослідження пріоритетну увагу приділено теорії «підштовхування», тому доцільно розглянути її сутність та ключові принципи. Підштовхування – це аспект архітектури вибору, який змінює поведінку людей передбачуваним чином, не обмежуючи свободу вибору та не змінюючи суттєво економічні стимули. Концептуально інструментарій «підштовхування» систематизується через модель NUDGES, що охоплює такі принципи:

- iNcentives (формування ефективних стимулів з урахуванням як матеріальних, так і психологічних чинників);
- Understanding mappings (забезпечення зрозумілого зв'язку між вибором та його наслідками через спрощення та підвищення прозорості інформації);
- Defaults (використання опцій за замовчуванням як заздалегідь заданого варіанту, який обирається у разі відсутності активного рішення);
- Give feedback (надання своєчасного зворотного зв'язку);
- Expect error (проектування рішень з урахуванням неминучості людських помилок та мінімізацією їх негативних наслідків);
- Structure complex choice (структурування складних рішень з метою зниження когнітивного навантаження).

Доцільність застосування теорії «підштовхування» в українському контексті значною мірою зумовлена інституційною спадщиною адміністративно-командної системи, яка функціонувала через жорстке централізоване планування, обмеження економічної свободи та примусовий перерозподіл приватної власності. Така модель взаємодії держави й суспільства сформувала тривалу недовіру до інституцій, а також стійкі поведінкові установки уникнення державного регулювання. У результаті прямі регуляторні інтервенції часто стикаються з низьким рівнем суспільної легітимності та обмеженою ефективністю імплементації. За результатами останніх соціологічних моніторингів Центру Разумкова в Україні спостерігається чіткий парадокс довіри: на фоні рекордно високих показників довіри до інституцій національної безпеки та оборони, зокрема ЗСУ (93-95%), ДСНС (82-85%) та Нацгвардії (81%), рівень довіри до ключових цивільних державних інституцій залишається критично низьким. Дані свідчать, що баланс довіри-недовіри є глибоко від'ємним для державного апарату (недовіра на рівні 76-78%), Верховної Ради України (76%), уряду (73%) та судової системи (72%) [4]. В цих умовах підхід, заснований на теорії «підштовхування», є більш релевантним, оскільки дозволяє впливати на поведінку економічних агентів через зміну архітектури вибору без застосування примусу. Це створює можливість підвищення результативності державної політики навіть за умов дефіциту інституційної довіри, поступово трансформуючи взаємодію громадян із державою в більш передбачувану та кооперативну.

Навіть в умовах повномасштабної війни Україна демонструє високу цифрову стійкість і значні результати у сфері цифрового врядування. У 2024 році вона посіла перше місце у світі за індексом електронної участі та увійшла до лідерів за розвитком онлайн-послуг. Понад 23 млн громадян користуються цифровими державними сервісами, а більше половини населення взаємодіє з державою через електронні платформи [5]. Цифровізація та поведінкова економіка є взаємопов'язаними, оскільки обидва підходи спрямовані на підвищення ефективності прийняття рішень з урахуванням реальної поведінки людини. Цифрові технології дозволяють виявляти моделі поведінки, зменшувати когнітивне навантаження та персоналізувати втручання.

Україна вже має необхідну технологічну базу для впровадження поведінкових інновацій, зокрема завдяки розвитку екосистеми «Дія». Цифрові інтерфейси фактично виконують функцію архітектури вибору, оскільки дизайн взаємодії та порядок опцій впливають на поведінку користувачів. Водночас цей потенціал поки що використовується переважно на операційному

рівні, без системного застосування поведінкових підходів. Це створює потребу в інституціоналізації поведінкової політики через створення Nudge Units.

Міжнародний досвід найкраще представлений діяльністю Behavioural Insights Team (BIT) у Великій Британії, який став одним із перших урядових підрозділів, що системно застосовує поведінкову економіку в державному управлінні. BIT використовує рандомізовані контрольовані експерименти (RCT) для перевірки ефективності змін у державних політиках без суттєвих бюджетних витрат або зміни регуляторної бази. Його діяльність охоплює податкове адміністрування, соціальну політику, охорону здоров'я та енергетичну поведінку. Зокрема, використання персоналізованих повідомлень із соціальними нормами («більшість громадян уже сплатили податки вчасно») суттєво підвищувало рівень добровільної податкової дисципліни. Ключовою особливістю підходу BIT є циклічна модель: виявлення поведінкової проблеми – формування гіпотези – експеримент (A/B тест або RCT) – масштабування ефективних рішень – моніторинг результатів. Таким чином, поведінкова політика розглядається як безперервний процес доказового вдосконалення державних рішень.

В Україні впровадження подібного підходу доцільно здійснювати не через копіювання британської моделі, а через її адаптацію до наявної цифрової інфраструктури. Найбільш природним середовищем для поведінкових інтервенцій є екосистема «Дія», яка вже виконує функцію архітектури вибору. Поведінкові інструменти можуть інтегруватися через зміну default-налаштувань, персоналізовані нагадування, оптимізацію форм і зменшення когнітивного навантаження користувачів. Це дозволяє використовувати цифрові сервіси як інструмент формування поведінки без примусу.

Отже, практична реалізація може передбачати створення міжвідомчого Behavioral Insights Unit при уряді або Міністерстві цифрової трансформації України. Його функцією має стати розробка, тестування та оцінка поведінкових інтервенцій. Найперспективнішими сферами застосування є податкове адміністрування, соціальні послуги, енергозбереження та цифрова взаємодія громадян із державою. Високий рівень цифровізації створює сприятливі умови для масштабування таких рішень. Таким чином, поєднання досвіду BIT із цифровою інфраструктурою України дозволяє перейти до системної, експериментально обґрунтованої моделі державної політики, орієнтованої на зміну поведінки без застосування примусу.

Список використаних джерел:

1. Kotykova O., Prus M. Digital transformation of Ukraine's economy: challenges and prospects. *Economics and Business Management*. 2025. Vol. 16, No. 3. P. 179–196. URL: <https://economicscience.com.ua/web/uploads/pdf/Economics%20and%20Business%20Management.%202025.%20Vol.%2016.%20No.%203.%20179-196.pdf>
2. Raj N. Effects of behavioural economics on decision-making. *Transforming business practices in changing global economy : Proceedings of the Two-day International Conference (Gwalior, 2024)*. Gwalior : ITM University Gwalior, 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/379752221_Effects_of_Behavioural_Economics_on_Decision-Making
3. Захарченко В. І. Економічні реформи в Україні з позицій поведінкової економіки. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 1. С. 7–21. URL: <http://efm.vsau.org/en/particles/economic-reforms-in-ukraine-from-the-standpoint-of-behavioral-economy>
4. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, оцінка проблем, з якими стикається українське суспільство (листопад 2025 р.) : звіт за результатами соціологічного дослідження. *Центр Разумкова*. 2025. URL: <https://razumkov.org.ua/en/research-areas/surveys/assessment-of-the-situation-in-the-country-trust-in-social-institutes-assessment-of-problems-faced-by-the-ukrainian-society-november-2025>
5. Понад 23 мільйони українців уже користуються Дією: цифрова держава стала новою нормою : офіційний веб-портал. *Міністерство цифрової трансформації України*. 2025.

Осика К. П.,
здобувачка освіти, ОПП «Економіка», 4 курс,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

МІЖНАРОДНІ РЕЗЕРВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Міжнародні резерви є одним з основних інструментів економічної політики більшості країн, виконуючи страхову функцію щодо зовнішніх шоків. У поєднанні з стабільною економічною політикою вони сприяють зниженню ймовірності криз платіжного балансу та збереженню економічної і фінансової стабільності. Особливої актуальності це питання набуває в умовах глобальної невизначеності, оскільки ситуація в світі знову показала важливість підтримання адекватного рівня резервів як елемента захисту економіки від шоків. Водночас достатній обсяг міжнародних резервів є одним із чинників забезпечення фінансової та валютної безпеки й підвищення довіри до національної грошової одиниці, а їх оцінка та аналіз мають важливе значення для розуміння зовнішньої вразливості країни. Для України ця проблематика є особливо важливою, оскільки міжнародні резерви виступають важливим індикатором економічної безпеки держави.

Попри тривалу увагу до проблеми міжнародних резервів, у науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення того, який саме рівень резервів слід вважати достатнім із запобіжної точки зору. Традиційні способи оцінки резервів спираються на прості орієнтири, які часто суперечать один одному і не відображають реальної картини, тоді як жоден окремий індикатор або модель не здатні повністю врахувати набір чинників, що визначають достатність резервів. Ситуацію додатково ускладнює те, що валові резерви не завжди відображають реальну достатність, оскільки коректна оцінка має враховувати можливі короткострокові валютні вилучення. Крім того, накопичення резервів має не лише переваги, а й економічні витрати, пов'язані з втратою потенційного доходу, який ці кошти могли б принести в іншому застосуванні, що робить питання оптимального рівня резервів не суто технічним, а принципово економіко-політичним [8, с. 3-4].

Метою дослідження є систематизація теоретичних підходів до визначення сутності, функцій та адекватності міжнародних резервів як інструменту забезпечення макрофінансової стабільності. Для досягнення поставленої мети передбачено уточнити сутність міжнародних резервів як зовнішніх активів, що перебувають під контролем органів грошово-кредитного регулювання та використовуються для фінансування потреб платіжного балансу і проведення валютних інтервенцій, систематизувати їх основні функції, узагальнити існуючі підходи до оцінки достатності резервів, а також розглянути теоретичні моделі визначення їх оптимального рівня, зокрема в умовах раптової втрати доступу до зовнішнього фінансування. Виконання цих завдань закладає основу для подальшого дослідження резервної політики України, для якої міжнародні резерви є одним із головних показників фінансової стійкості та економічної безпеки держави.

У методологічному визначенні МВФ резервні активи розглядаються як зовнішні активи, що є легкодоступними для органів грошово-кредитного регулювання та контролюються ними з метою фінансування потреб платіжного балансу, проведення інтервенцій на валютних ринках для впливу на валютний курс, а також для інших пов'язаних цілей [6, с. 111]. Таке визначення підкреслює три важливі характеристики резервів: вони є зовнішніми, перебувають під державним контролем і мають чітко визначене функціональне призначення. У ширшому контексті міжнародні резерви пов'язані із забезпеченням належного рівня фінансової та валютної безпеки держави, а для України — важливим чинником економічної безпеки загалом [2, с. 10].